

سری کتاب‌های آموزشی

یادگیری در ۷ روز

دوران‌دیننان

اینفوگرافی

آیین دادرسی مدنی

و

ادله اثبات دعوا

به کوشش:

دکتر مهدی فلاح خاریکی

سیده هاله هاشمی

فهرست

- بخش اول: اینفوگرافی آیین دادرسی مدنی (۱)**..... ۷
- تعریف و خصوصیات آیین دادرسی مدنی..... ۹
 - مراجع قضاوتی..... ۱۰
 - دادگاه خانواده..... ۱۲
 - شورای حل اختلاف..... ۱۵
 - دعوا و شرایط آن..... ۱۹
 - نمایندگی..... ۲۰
 - دعاوی مالی و غیرمالی..... ۲۷
 - دعاوی عینی و شخصی و مختلط..... ۲۸
 - دعاوی منقول و غیرمنقول..... ۲۸
 - دعاوی مالکیت و تصرف..... ۲۹
 - دعاوی تصرف..... ۲۹
 - دعاوی تصرف عدوانی..... ۳۲
 - صلاحیت..... ۳۵
 - صلاحیت ذاتی..... ۳۵
 - صلاحیت نسبی (محلی)..... ۳۶
 - تعیین اقامتگاه..... ۴۲
 - اختلاف در صلاحیت و ترتیب حل آن..... ۴۳
 - اختلاف میان شورای حل اختلاف و دادگاه عمومی یا میان شوراها یا شوراها با سایر مراجع غیردادگستری..... ۴۳
 - اختلاف در صلاحیت بین دیوان عدالت اداری (مرجع غیرقضائی) و مراجع قضائی..... ۴۵
 - اختلاف در صلاحیت بین مراجع اداری و ترتیب حل آن..... ۴۵
 - ایرادات..... ۴۶
- بخش دوم: اینفوگرافی آیین دادرسی مدنی (۲)**..... ۵۰
- دادخواست..... ۵۱
 - شیوهی تعیین بهای خواسته..... ۵۳
 - دعاوی متعدد..... ۵۳
 - مواعد..... ۵۵

- ابلاغ ۵۶
- ادعای عدم آگاهی مخاطب از مفاد اوراق ۵۶
- ابلاغ واقعی ۵۷
- ابلاغ قانونی ۵۹
- ابلاغ الکترونیکی ۶۰
- اظهارنامه ۶۱
- دادرسی ۶۳
- جلسه‌ی اول دادرسی ۶۵
- کاهش خواسته ۶۶
- افزایش خواسته، تغییر نحوه‌ی دعوا، تغییر خواسته و تغییر درخواست ۶۶
- ختم دادرسی ۶۶
- رای ۶۷
- حکم ۶۸
- قرار ۶۹
- واخواهی ۷۲
- تجدیدنظر ۷۵
- فرجام ۸۰
- اعاده دادرسی ۸۱
- اعتراض ثالث ۸۸
- بخش سوم: اینفوگرافی آیین دادرسی مدنی (۳) ۹۱
- دعوی متقابل ۹۲
- دعوی اضافی ۹۳
- دعوی ورود ثالث ۹۴
- دعوی جلب ثالث ۹۵
- توأم نمودن دعوی ۹۶
- تفکیک دعوی ۹۷
- توقیف دادرسی ۹۸
- زوال دعوا ۹۹
- استرداد دادخواست ۱۰۰

- استرداد دعوا..... ۱۰۱
- صرفنظر کردن از دعوا..... ۱۰۲
- تأمین خواسته..... ۱۰۳
- تأمین دعوای واهی..... ۱۰۸
- تأمین اتباع بیگانه..... ۱۱۰
- تأمین دلیل..... ۱۱۲
- دستور موقت..... ۱۱۳
- سازش پیش از اقامه‌ی دعوا..... ۱۱۹
- سازش پس از اقامه‌ی دعوا..... ۱۲۰
- داوری..... ۱۲۳
- بخش چهارم: اینفوگرافی ادله و وسائل اثبات دعوا..... ۱۳۳
- قواعد عمومی ادله..... ۱۳۴
- اقرار..... ۱۳۸
- اسناد..... ۱۴۰
- گواهی..... ۱۴۷
- سوگند..... ۱۴۹
- امارات..... ۱۵۴
- کارشناسی..... ۱۵۴
- معاینه‌ی محل و تحقیق محلی..... ۱۵۹

بخش اول
اینفوگرافی
آیین دادرسی مدنی (۱)

تعریف و خصوصیات آیین دادرسی مدنی

<p>آیین دادرسی مدنی، مجموعه اصول و مقرراتی است که در مقام رسیدگی به امور حسبی و کلیه دعاوی مدنی و بازرگانی در دادگاه‌های عمومی، انقلاب، تجدیدنظر، دیوان عالی کشور و سایر مراجعی که به موجب قانون، موظف به رعایت آن می‌باشند بکار می‌رود.</p>	<p>تعریف</p>
<p>(۱) دعاوی مدنی (۲) دعاوی بازرگانی (۳) امور حسبی</p>	<p>دعاوی تحت شمول</p>
<p>(۱) مقررات راجع به تشکیل مراجع قضاتی و سازمان و ترکیب آنها؛ (۲) مقررات مربوط به صلاحیت.</p>	<p>به معنای اعم:</p>
<p>شامل اصول، قواعد و مقررات مربوط به شیوه تنظیم دادخواست، ابلاغ، رسیدگی به دعوا، صدور حکم، طرق شکایت از آرا و اجرای آرا می‌شود.</p>	<p>به معنای اخص:</p>
<p>مقررات مربوط به مراجع قضائی: امری</p>	<p>از جهت امری یا تخییری بودن</p>
<p>مقررات مربوط به صلاحیت ذاتی: امری</p>	
<p>مقررات مربوط به صلاحیت محلی: اصولاً مخیره</p>	
<p>مقررات مربوط به آیین دادرسی مدنی به اصولاً امری معنای خاص:</p>	
<p>مقررات مربوط به مراجع قضائی: عطف به ماسبق می‌شوند.</p>	<p>مقررات مربوط به صلاحیت ذاتی:</p>
<p>مقررات مربوط به صلاحیت ذاتی: عطف به ماسبق می‌شوند.</p>	<p>مقررات مربوط به صلاحیت محلی:</p>
<p>مقررات مربوط به آیین دادرسی مدنی به معنای خاص: عطف به ماسبق می‌شوند مگر اینکه در قانون، خلاف آن مقرر شود.</p>	<p>مقررات مربوط به صلاحیت محلی:</p>
<p>مقررات مربوط به آیین دادرسی مدنی به معنای خاص: عطف به ماسبق می‌شوند مگر اینکه به حقوق مکتسبه افراد خلل وارد آورد.</p>	<p>مقررات مربوط به آیین دادرسی مدنی به معنای خاص:</p>
<p>مقررات مربوط به آیین تهیه، ارائه و بکارگیری دلیل: عطف به ماسبق شده و فوراً اجرا می‌شوند مگر اینکه به حقوق مکتسبه افراد خلل وارد آورد.</p>	<p>مقررات مربوط به آیین تهیه، ارائه و بکارگیری دلیل:</p>
<p>مقررات مربوط به آیین تهیه، ارائه و بکارگیری دلیل: عطف به ماسبق شده و فوراً اجرا می‌شوند مگر اینکه به حقوق مکتسبه افراد خلل وارد آورد.</p>	<p>از جهت عطف به ما سبق شدن</p>
<p>مقررات مربوط به آیین تهیه، ارائه و بکارگیری دلیل: عطف به ماسبق شده و فوراً اجرا می‌شوند مگر اینکه به حقوق مکتسبه افراد خلل وارد آورد.</p>	<p>ویژگی</p>

اینفوگرافی آیین دادرسی مدنی

تابع قوانین مجرا در زمان انعقاد عمل حقوقی می‌باشد مگر اینکه خلاف آن در قانون، تصریح شده باشد.	ادله‌ی مطروحه برای اثبات اعمال حقوقی:	مقرات مربوط به شرایط و ارزش دلیل:		
تابع قوانین مجرا در زمان طرح دعوا می‌باشد.	ادله‌ی مطروحه برای اثبات وقایع حقوقی:			
(۱) دادگاه‌های عمومی، انقلاب، تجدیدنظر، دیوان عالی کشور (۲) سایر مراجعی که به موجب قانون، موظف به رعایت آن می‌باشند.				مراجعه تحت شمول

مراجعه قضائیه

صلاحیت رسیدگی نخستین به تمامی دعاوی و امور حقوقی (غیر کیفری) را دارد، مگر در مواردی که قانون، مرجع دیگری تعیین کرده باشد.	صلاحیت	عمومی			
(۱) دادگاه عمومی بخش (۲) دادگاه عمومی شهرستان	اقسام				
مرجع اختصاصی (استثنائی)، مرجعی است که به هیچ امری حق رسیدگی ندارد به استثنای مواردی که قانون صراحتاً اجازه داده است.	صلاحیت	استثنائی	حقوقی		مراجعه قضائیه
(۱) دادگاه انقلاب (در موردی که به امر حقوقی رسیدگی می‌کند) (۲) شورای حل اختلاف (۳) دادگاه خانواده	دادگستری				
مراجعی هستند که نصب و عزل قضات آنها کلاً یا جزئاً به عهد هی قوه مجریه بوده و از صلاحیت قوه قضائیه خارج است، مانند اداره ثبت.	دادگستری غیر	اقسام			

صلاحیت رسیدگی به تمام جرایم را را دارد، مگر آنچه به موجب قانون در صلاحیت مرجع دیگری باشد. تعیین کرده باشد.	دادگاه کیفری دو	عمومی	کیفری	
صلاحیت رسیدگی به جرایمی را دارد که به موجب قانون تعیین شده است.	دادگاه کیفری یک			
صلاحیت رسیدگی به تمام جرایمی که در صلاحیت دادگاه کیفری دو قرار دارد، در حوزه بخش دارا می‌باشد.	دادگاه عمومی بخش			
به هیچ امری حق رسیدگی ندارد به استثنای مواردی که قانون صراحتاً اجازه داده است.	صلاحیت			استثنائی
دادگاه اطفال و نوجوانان، دادگاه کیفری یک ویژه نوجوانان، دادگاه نظامی، دادگاه ویژه روحانیت و شورای حل اختلاف.	اقسام			
صلاحیت رسیدگی به شکایات و تظلمات و دعاوی مردم علیه واحدهای دولتی و موسسه‌های عمومی غیردولتی را دارد.	صلاحیت	اداری		
تنها مرجع عمومی اداری، دیوان عدالت اداری می‌باشد.	عمومی	اقسام	اداری	
مراجعی هستند که تنها صلاحیت رسیدگی به مواردی را دارند که قانون اجازه داده است مثل مراجع رسیدگی به اختلافات مالیاتی، اختلافات بین شهرداری و سایر اشخاص.	استثنائی			
مراجع انتظامی به مفهوم اعم، مانند مراجع انتظامی قضات، وکلا، کارشناسان و همچنین هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری و ... نیز از مراجع قضاوتی شمرده می‌شوند که رسیدگی به تخلفات انتظامی اشخاص ذیربط و صدور رای را عهده‌دار می‌باشند.	انتظامی	انتظامی		

دادگاه خانواده

تعریف	دادگاهی استثنائی (اختصاصی) به منظور رسیدگی به امور و دعاوی خانوادگی است.
<p>حوزه قضائی شهرستان</p> <p>نکته!</p> <p>در حوزه قضائی شهرستان‌هایی که دادگاه خانواده تشکیل نشده است ☞ تا زمان تشکیل آن، دادگاه عمومی حقوقی مستقر در آن حوزه با رعایت تشریفات مربوط و مقررات قانون یاد شده به امور و دعاوی خانوادگی رسیدگی می‌نمایند مگر دعاوی راجع به اصل نکاح و انحلال آن رسیدگی می‌نماید. دعاوی راجع به اصل نکاح و انحلال آن در این حوزه‌ها، باید در دادگاه خانواده‌ی نزدیک‌ترین حوزه قضائی اقامه شود. همچنین در این موارد، حضور قاضی مشاور زن ضرورت ندارد.</p>	<p>قلمرو</p>
<p>✓ با حضور رئیس یا دادرس علی‌البدل و قاضی مشاور زن تشکیل می‌شود. ✓ قاضی مشاور باید ظرف سه روز از ختم دادرسی به طور مکتوب و مستدل در مورد موضوع دعوا اظهارنظر و مراتب را در پرونده درج کند. ✓ نظر قاضی مشاور باید در رای اشاره شود ولی تبعیت از آن برای قاضی انشاکننده‌ی رای لازم نیست. ✓ قاضی مشاور، عضو دادگاه خانواده به شمار می‌رود. ✓ قضات دادگاه خانواده باید متأهل و دارای حداقل چهار سال سابقه‌ی خدمت قضائی باشند.</p>	<p>قضات رسیدگی کننده</p>
<p>۱۲- رشد، حجر و رفع آن ۱۳- ولایت قهری، قیمومت، امور مربوط به ناظر و امین اموال محجوران و وصایت در امور مربوط به آنان ۱۴- نفقه اقارب ۱۵- امور راجع به غایب مفقود الاثر ۱۶- سرپرستی کودکان بی سرپرست ۱۷- اهدای جنین ۱۸- تغییر جنسیت</p>	<p>۱- نامزدی و خسارات ناشی از برهم زدن آن ۲- نکاح دائم، موقت و اذن در نکاح ۳- شروط ضمن عقد نکاح ۴- ازدواج مجدد ۵- جهیزیه ۶- مهریه ۷- نفقه زوج و اجرت‌المثل ایام زوجیت ۸- تمکین و نشوز ۹- طلاق، رجوع، فسخ و انفساخ نکاح، بذل مدت و انقضای آن ۱۰- حضانت و ملاقات طفل ۱۱- نسب</p> <p>امور داخل در صلاحیت ذاتی</p>

<p>زوجه می‌تواند در دادگاه محل اقامت خوانده یا محل سکونت خود اقامه‌ی دعوا کند مگر در موردی که خواسته‌ی دعوا، مطالبه‌ی مهریه‌ی غیرمنقول باشد.</p>	<p>زوجین مقیم ایران باشند:</p>	<p>صلاحیت محلی در دعاوی و امور خانوادگی مربوط به زوجین</p>
<p>دادگاه محل اقامت طرفی که در ایران اقامت دارد برای رسیدگی صالح است.</p>	<p>یکی از زوجین مقیم خارج باشد:</p>	
<p>دادگاه محل سکونت فرد ساکن در ایران صالح است.</p>	<p>اگر یکی از آنان در ایران سکونت موقت داشته باشد:</p>	
<p>دادگاه محل سکونت موقت زوجه صالح است.</p>	<p>اگر هر دو در ایران سکونت موقت داشته باشند:</p>	
<p>دادگاه شهرستان تهران صالح است، مگر آنکه زوجین برای اقامه‌ی دعوا در محل دیگر، توافق کنند.</p>	<p>اگر هیچ‌یک از زوجین در ایران سکونت نداشته باشند:</p>	
<p>نکته! چنانچه زوجین دعاوی داخل در صلاحیت دادگاه خانواده را علیه یکدیگر در حوزه‌های قضائی متعدد مطرح کرده باشند، دادگاهی که دادخواست مقدم به آن داده شده است صالح است. چنانچه دو یا چند دادخواست در یک روز تسلیم شده باشد، دادگاهی که صلاحیت رسیدگی به دعوی زوجه را دارد به کلیه‌ی دعاوی رسیدگی می‌کند.</p>		
<p>با تقدیم دادخواست و بدون رعایت سایر تشریفات آیین دادرسی مدنی انجام می‌شود.</p>		<p>شکل درخواست</p>
<p>تشریفات و شیوه‌ی ابلاغ در دادگاه خانواده اصولاً تابع مقررات آیین دادرسی مدنی است.</p>		<p>ابلاغ</p>
<p>۱) دادگاه می‌تواند در صورت عدم تمکن مالی هریک از اصحاب دعوا پس از احراز مراتب و با توجه به اوضاع و احوال، وی را از پرداخت هزینه دادرسی، حق‌الزحمه کارشناسی، حق‌الزحمه داور و سایر هزینه‌ها معاف یا پرداخت آنها را به زمان اجرای حکم موکول کند. ۲) افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و مددجویان سازمان بهزیستی کشور از پرداخت هزینه دادرسی معاف می‌باشند.</p>		<p>مصادیق معافیت از هزینه‌ها</p>
<p>در دعای مالی موضوع قانون حمایت خانواده، محکوم‌له پس از صدور حکم قطعی و تا پیش از شروع اجرای آن نیز می‌تواند از دادگاهی که حکم نخستین را صادر کرده است، تأمین محکوم‌به را درخواست کند.</p>		<p>تأمین محکوم‌به</p>

<p>✓ دادگاه می‌تواند پیش از اتخاذ تصمیم در مورد اصل دعوا، به درخواست یکی از طرفین در اموری از قبیل حضانت، نگهداری و ملاقات طفل و نفقه زن و محجور که تعیین تکلیف آنها فوریت دارد بدون اخذ تأمین، دستور موقت صادر کند.</p> <p>✓ این دستور بدون نیاز به تأیید رئیس حوزه قضائی قابل اجراء است.</p> <p>✓ چنانچه دادگاه ظرف شش ماه راجع به اصل دعوا اتخاذ تصمیم نکند، دستور صادرشده ملغی محسوب و از آن رفع اثر می‌شود، مگر آنکه دادگاه مطابق این ماده دوباره دستور موقت صادر کند.</p>	<p>دستور موقت</p>
<p>✓ نکاح دائم، فسخ و انفساخ آن، طلاق، رجوع و اعلام بطلان نکاح یا طلاق.</p> <p>✓ ثبت نکاح موقت تنها در سه مورد زیر اجباری است:</p> <p>۱- باردارشدن زوجه؛ ۲- توافق طرفین؛ ۳- شرط ضمن عقد.</p>	<p>موارد الزامی ثبت</p>
<p>✓ در کلیه موارد درخواست طلاق، به جز طلاق توافقی، دادگاه باید به منظور ایجاد صلح و سازش، موضوع را به داوری ارجاع کند.</p> <p>نکته! در صورتی که زوجین متقاضی طلاق توافقی باشند، دادگاه باید موضوع را به مرکز مشاوره خانواده ارجاع دهد.</p> <p>✓ دادگاه باید با توجه به نظر داوران رأی صادر و چنانچه آن را نپذیرد، نظریه داوران را با ذکر دلیل رد کند. (نظر داور لازم‌الاتباع نمی‌باشد).</p> <p>✓ هر یک از زوجین مکلفند ظرف یک هفته از تاریخ ابلاغ، یک نفر از اقارب متاهل خود را که حداقل ۳۰ سال داشته و آشنا به مسائل شرعی و خانوادگی و اجتماعی باشد به عنوان داور به دادگاه معرفی کنند.</p> <p>✓ در صورت امتناع زوجین از معرفی داور یا عدم توانایی آنان دادگاه، خود یا به درخواست هریک از طرفین به تعیین داور مبادرت می‌کند.</p>	<p>داوری اجباری</p>
<p>دادگاه گواهی عدم امکان سازش صادر می‌نماید.</p> <p>مدت اعتبار گواهی عدم امکان سازش برای تسلیم به دفتر رسمی ازدواج و طلاق سه ماه پس از تاریخ ابلاغ رأی قطعی یا قطعی شدن رأی است.</p>	<p>درخواست طلاق</p>
<p>دادگاه به صدور حکم الزام زوج به طلاق یا احراز شرایط اعمال وکالت در طلاق مبادرت می‌نماید.</p> <p>مدت اعتبار حکم طلاق شش ماه پس از تاریخ ابلاغ رأی فرجامی یا انقضای مهلت فرجام خواهی است.</p>	<p>توافقی یا به درخواست زوج</p> <p>به درخواست زوجه</p>
<p>حضور کودکان زیر پانزده سال در جلسات رسیدگی به دعاوی خانوادگی جز در موارد ضروری که دادگاه تجویز می‌کند، ممنوع است.</p>	<p>حضور کودکان</p>

شورای حل اختلاف	
تعریف	به منظور حل اختلاف و صلح و سازش بین اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی، شوراهای حل اختلاف تشکیل می‌گردند.
قلمرو	در شهرها و در صورت لزوم در روستاها تشکیل می‌شوند. نکته! صلاحیت شوراهای حل اختلاف روستا، صرفاً صلح و سازش می‌باشد.
قضات رسیدگی-کننده	✓ شورای حل اختلاف دارای رئیس و دو عضو اصلی و یک عضو علی‌البدل است. ✓ در هر حوزه قضائی، یک یا چند نفر قاضی دادگستری که قاضی شورا نامیده می‌شوند از میان قضات شاغل یا بازنشسته منصوب می‌شوند که برابر مقررات قانون شوراهای حل اختلاف، انجام وظیفه می‌نمایند. نکته! قضات، کارکنان دادگستری، وکلا و مشاوران حقوقی، کارشناسان رسمی دادگستری و کارکنان نیروهای نظامی و انتظامی و نیروهای اطلاعاتی تا زمانی که در سمت‌های شغلی خود هستند، حق عضویت در شورا را ندارند.
صلاحیت	موارد الزامی طرح در شورا (۱) دعوای مالی راجع به اموال منقول تا نصاب دویست میلیون ریال. (۲) تمامی دعوای مربوط به تخلیه عین مستاجر به جز دعوای مربوط به سرقتی و حق کسب و پیشه. (۳) دعوای تعدیل اجاره‌بها به شرطی که در رابطه استیجاری اختلافی وجود نداشته باشد. (۴) صدور گواهی حصر وراثت، تحریر ترکه، مهر و موم ترکه و رفع آن. (۵) ادعای اعسار از پرداخت محکوم به در صورتی که شورا نسبت به اصل دعوی رسیدگی کرده باشد. (۶) دعوای خانواده راجع به جهیزیه، مهریه و نفقه تا نصاب دویست میلیون ریال در صورتی که مشمول ماده (۲۹) قانون حمایت خانواده نباشند. (۷) تأمین دلیل. (۸) جرائم تعزیری که صرفاً مستوجب مجازات جزای نقدی درجه هشت باشد. نکته! شوراها باید اقدامات لازم را برای حفظ اموال اشخاص صغیر، مجنون و غیررشید که فاقد ولی یا قیم باشند و غایب مفقودالاثَر، همچنین ماترک متوفای بلاوارث و اموال مجهول‌المالک به عمل آورند و بلافاصله مراتب را به مراجع صالح اعلام کنند. شوراها حق دخل و تصرف در هیچ‌یک از اموال مذکور را ندارند.

<p>الف) در موارد زیر شوراها با تراضی طرفین برای صلح و سازش اقدام می‌نمایند:</p> <p>۱) کلیه امور مدنی و حقوقی ۲) کلیه جرائم قابل گذشت ۳) جنبه خصوصی جرائم غیر قابل گذشت.</p> <p>نکته! در صورتی که رسیدگی شورا با درخواست یکی از طرفین صورت پذیرد و طرف دیگر تا پایان جلسه اول، عدم تمایل خود را برای رسیدگی در شورا اعلام نماید، شورا درخواست را بایگانی و طرفین را به مرجع صالح راهنمایی می‌نماید.</p> <p>ب) در کلیه اختلافات و دعوی خانوادگی و سایر دعاوی مدنی و جرائم قابل گذشت، مرجع قضایی رسیدگی کننده می‌تواند با توجه به کیفیت دعوی یا اختلاف و امکان حل و فصل آن از طریق صلح و سازش، فقط یک بار برای مدت حداکثر سه ماه موضوع را به شورا ارجاع نماید.</p>	<p>صلح و سازش</p>	
<p>۱) اختلاف در اصل نکاح، اصل طلاق، فسخ نکاح، رجوع، نسب؛ ۲) اختلاف در اصل وقفیت، وصیت، تولیت؛ ۳) دعوی راجع به حجر و ورشکستگی؛ ۴) دعوی راجع به اموال عمومی و دولتی؛ ۵) اموری که به موجب قوانین دیگر در صلاحیت مراجع اختصاصی یا مراجع قضائی غیر دادگستری می‌باشد.</p>		<p>دعوی غیر قابل طرح در شورا</p>
<p>✓ رسیدگی شورا با درخواست کتبی یا شفاهی به عمل می‌آید. ✓ رسیدگی شورا تابع تشریفات آیین دادرسی مدنی نیست. ✓ رسیدگی قاضی شورا از حیث اصول و قواعد، تابع مقررات قوانین آیین دادرسی مدنی و کیفری است. ✓ مقررات ناظر به صدور رای، واخواهی، تجدیدنظر و هزینه دادرسی، تابع قانون شوراهای حل اختلاف است. ✓ تحقیق و معاینه محل و تأمین دلیل، با ارجاع قاضی یا رئیس شورا توسط یکی از اعضاء صورت می‌گیرد.</p>		<p>نحوه رسیدگی در شورا</p>
<p>قاضی شورا با مشورت اعضای شورا رسیدگی و مبادرت به صدور رای می‌نماید.</p>	<p>طرح مستقیم دعوا</p>	
<p>شوراها مکلفند برای حل و فصل دعوی یا اختلاف و ایجاد صلح و سازش تلاش کنند و نتیجه را اعم از حصول یا عدم حصول سازش در مهلت تعیین شده برای تنظیم گزارش اصلاحی یا ادامه رسیدگی به طور مستند به مرجع قضایی ارجاع کننده اعلام نمایند.</p>	<p>ارجاع دادگاه برای صلح و سازش</p>	<p>رسیدگی قاضی شورا</p>

<p>اقامه دعوی تقابل، اضافی، جلب ثالث و ورود ثالث در شورا مجاز است. نکته! در مواردی که دعوی طاری یا مرتبط با دعوی اصلی از صلاحیت ذاتی شورا خارج باشد، رسیدگی به هر دو دعوا در مرجع قضایی صالح به عمل می‌آید.</p>	<p>دعوی طاری</p>
<p>هزینه رسیدگی شورای حل اختلاف در کلیه مراحل: ✓ در دعوی کیفری و غیرمالی: معادل هزینه دادرسی در محاکم دادگستری. ✓ در دعوی مالی: معادل پنجاه درصد هزینه دادرسی در محاکم دادگستری. ✓ رسیدگی به دعوی مشمول ماده ۸ (صلح و سازش): بدون هزینه دادرسی.</p>	<p>هزینه دادرسی</p>
<p>بهای خواسته براساس نرخ واقعی آن تعیین می‌گردد. نکته! چنانچه نسبت به بهای خواسته بین اصحاب دعوا اختلاف حاصل شود و اختلاف مؤثر در صلاحیت شورا باشد، یا قاضی شورا نسبت به آن تردید کند <u>قبل</u> از شروع رسیدگی رأساً یا با جلب نظر کارشناس، بهای خواسته را تعیین می‌کند.</p>	<p>بهای خواسته</p>
<p>رای صادره از سوی قاضی شورا <u>حضوری</u> است، مگر اینکه محکوم‌علیه یا وکیل او در هیچ‌یک از جلسات رسیدگی حاضر نشده و یا به طور کتبی نیز دفاع ننموده باشد. ✓ احکام غیابی قاضی شورا طبق مقررات ق.آ.د.م. قابل اعتراض (واخواهی) است.</p>	<p>رای غیابی</p>
<p>✓ رای‌ی که در پی اعتراض (واخواهی) صادر می‌شود و نیز تمامی آرای حضوری قاضی شورا، قابل تجدیدنظرخواهی است. ✓ گزارش اصلاحی شورا قابل اعتراض نمی‌باشد و قطعی است.</p>	<p>آرای قابل تجدیدنظر</p>
<p>بیست روز از تاریخ ابلاغ.</p>	<p>مهلت</p>
<p>حسب مورد، در دادگاه‌های عمومی یا کیفری دو همان حوزه قضایی.</p>	<p>مرجع تجدیدنظر</p>
<p>رأساً مبادرت به صدور رای می‌کند. این رای، قطعی است.</p>	<p>اگر شورا را صالح دانسته اما رای را فسخ نماید:</p>
<p>اقدام به رسیدگی ماهوی و صدور رای می‌نماید که این رای به عنوان رای دادگاه نخستین تلقی و برابر مقررات ق.آ.د.م. می‌تواند قابل تجدیدنظر باشد.</p>	<p>اگر با رد صلاحیت شورا، خود را صالح بداند:</p>
<p>پرونده را به مرجع صالح می‌فرستد.</p>	<p>اگر رسیدگی به موضوع را در صلاحیت مرجع دیگری بداند:</p>
<p>هرگاه در تنظیم یا نوشتن رای سهو قلم رخ بدهد مانند از قلم افتادن کلمه‌ای یا اضافه شدن آن و یا اشتباه در محاسبه صورت گرفته باشد تا وقتی که نسبت به آرای مذکور اعتراض نشده است، قاضی شورا رأساً یا با درخواست ذینفع رای را تصحیح می‌کند و رای تصحیح‌شده به طرفین ابلاغ می‌شود.</p>	<p>تصحیح رای</p>

اجرای رای	حقوقی	به درخواست ذینفع و با دستور قاضی شورا پس از صدور برگه اجرائیه مطابق مقررات مربوط به اجرای احکام مدنی اجرا می‌شود.	
	کیفری	اجرای رای کیفری طبق مقررات آیین دادرسی کیفری توسط قاضی واحد اجرای احکام شورای حل اختلاف محل به‌عمل می‌آید.	
	گزارش اصلاحی	به دستور قاضی شورا توسط واحد اجرای احکام شورای حل اختلاف اجرا می‌شود.	
اختلاف در صلاحیت	با سایر شوراها	شوراهای واقع در یک حوزه قضایی	حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی همان حوزه است.
		شوراهای واقع در حوزه‌های قضایی شهرستان‌های یک استان	حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی حوزه قضایی شهرستان مرکز استان است.
		شوراهای واقع در دو استان	حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی شهرستان مرکز استانی است که ابتدائاً به صلاحیت شورای واقع در آن استان اظهارنظر شده است.
	با مراجع دادگستری	نظر مرجع قضایی لازم‌الاتباع است.	
	با مراجع غیر دادگستری	در یک حوزه قضایی	حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی حوزه قضایی مربوط است.
		در حوزه‌های قضایی مختلف یک استان	حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی شهرستان مرکز همان استان است.
در حوزه دو استان		حل اختلاف با شعبه اول دادگاه عمومی شهرستان مرکز استانی است که ابتدائاً به صلاحیت شورای واقع در آن استان اظهارنظر شده است.	

دعوا و شرایط آن												
مفهوم اخص	به معنای توانایی قانونی مدعی حق تضییع یا انکار شده در مراجعه به مراجع صالح در جهت به قضاوت گذاردن وارد بودن یا نبودن ادعا و ترتب آثار قانونی مربوط است.											
تعریف	در این مفهوم، دعوا در بعضی مقررات به مفهوم منازعه و اختلافی آمده است که در مرجع قضاوتی مطرح گردیده و تحت رسیدگی بوده یا می‌باشد.											
به معنای ادعا	منظور، ادعایی است که در مرجع قضائی مطرح شده و یا ادعایی است که در خلال رسیدگی به دعوا، به عنوان امری تبعی مطرح می‌گردد.											
شرایط اقامه دعوا	<p>۱) اعمال کننده‌ی حق اقامه دعوا باید ذینفع باشد.</p> <p>۲) سمت اعمال کننده باید از حیث اصالت یا نمایندگی محرز باشد.</p> <p>۳) اعمال کننده باید اهلیت قانونی داشته باشد.</p>											
ذینفع نبودن	صدور قرار رد دعوا											
نداشتن سمت	خواهان											
ضمانت اجرای شرایط اقامه دعوا	خواهان، طبق ماده ۸۵ می‌تواند اعتراض کند و در صورت محرز نبودن سمت کسی که پاسخ دعوای خواهان را داده، دادگاه به دفاعیات و اظهارات آن شخص توجه نخواهد کرد.											
نداشتن اهلیت	<table border="1"> <tr> <td>در زمان اقامه دعوا</td> <td>خواهان</td> <td>صدور قرار رد دعوا</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">در حین دادرسی</td> <td>خوانده</td> <td>توقیف دادرسی</td> </tr> <tr> <td>خواهان</td> <td>توقیف دادرسی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>خواهان</td> <td>توقیف دادرسی</td> </tr> </table>	در زمان اقامه دعوا	خواهان	صدور قرار رد دعوا	در حین دادرسی	خوانده	توقیف دادرسی	خواهان	توقیف دادرسی		خواهان	توقیف دادرسی
در زمان اقامه دعوا	خواهان	صدور قرار رد دعوا										
در حین دادرسی	خوانده	توقیف دادرسی										
	خواهان	توقیف دادرسی										
	خواهان	توقیف دادرسی										
اقسام دعوا	<table border="1"> <tr> <td>بر اساس مالیت داشتن موضوع آن</td> <td>(۱) مالی (۲) غیر مالی</td> </tr> <tr> <td>بر اساس ماهیت حق مورد اجرا</td> <td>(۱) شخصی (۲) عینی (۳) مختلط</td> </tr> <tr> <td>بر اساس موضوع حق مورد اجرا</td> <td>(۱) منقول (۲) غیرمنقول</td> </tr> <tr> <td>بر اساس مبنای دعوا</td> <td>(۱) مالکیت (۲) تصرف</td> </tr> </table>	بر اساس مالیت داشتن موضوع آن	(۱) مالی (۲) غیر مالی	بر اساس ماهیت حق مورد اجرا	(۱) شخصی (۲) عینی (۳) مختلط	بر اساس موضوع حق مورد اجرا	(۱) منقول (۲) غیرمنقول	بر اساس مبنای دعوا	(۱) مالکیت (۲) تصرف			
بر اساس مالیت داشتن موضوع آن	(۱) مالی (۲) غیر مالی											
بر اساس ماهیت حق مورد اجرا	(۱) شخصی (۲) عینی (۳) مختلط											
بر اساس موضوع حق مورد اجرا	(۱) منقول (۲) غیرمنقول											
بر اساس مبنای دعوا	(۱) مالکیت (۲) تصرف											
انتقال دعوا	دعاوی به مفهوم اخص، بین اشخاص در طول حیات آنها به طور ارادی، به موجب عقود (معین و غیرمعین)، همراه با حق اصلی، قابل انتقال است و پس از مرگ آنها،											

اینفوگرافی آیین دادرسی مدنی

<p>قهرأ، همراه با حقوقی که دعاوی ضامن اجرای آنها می‌باشند، به وراث منتقل می‌شود. نکته! در مواردی که حق اصلی دارای ویژگی منحصراً شخصی است، علاوه بر اینکه به موجب عقود قابل انتقال نمی‌باشد، با فوت ذیحق نیز به وراث منتقل نمی‌گردد و نتیجتاً انتقال دعاوی مربوط نیز منتفی می‌باشد.</p>	
<p>(۱) به دلیل حکم قطعی (۲) به دلیل زوال حق اصلی (۳) به دلیل صرف نظر کردن از دعا</p>	<p>مفهوم اخص</p>
<p>(۱) با زوال دعا به مفهوم اخص، دعا به مفهوم اعم (دادرسی) نیز با صدور قرار سقوط دعا زایل می‌شود. (۲) دعا به مفهوم اعم با استرداد دعا نیز زایل می‌شود. (۳) استرداد دادخواست نیز اگرچه به موجب بند (الف) ماده ۱۰۷ ق.آ.د.م، موجب صدور قرار ابطال دادخواست می‌شود اما اصولاً موجب زوال دعا به مفهوم اعم (زوال دادرسی) می‌شود نه زوال دعا به مفهوم اخص.</p>	<p>مفهوم اعم</p>
<p>زوال دعا</p>	

نمایندگی

<p>عنوانی است که بر مبنای آن، شخص اقدام به انجام عملی حقوقی به نام شخص دیگر، به حساب او و به منظور تأمین اهداف او می‌نماید.</p>	<p>تعریف</p>
<p>اقسام نمایندگی</p>	
<p>قانون به طور قهری و مستقیم، شخصی را نماینده‌ی شخص دیگر قلمداد می‌کند بدون اینکه اراده‌ی آنها در این امر دخیل باشد. مانند: ولی قهری (پدر و جد پدری).</p>	<p>(۱) نمایندگی قانونی (قهری)</p>
<p>در صورتی است که نمایندگی نماینده به موجب رای دادگاه تعیین و اعلام شده باشد. مانند: قیم، امین.</p>	<p>(۲) نمایندگی قضایی</p>
<p>اراده‌ی یک شخص سبب می‌شود تا شخصی نماینده‌ی شخصی دیگر شود. مانند: وصی، متولی وقف.</p>	<p>(۳) نمایندگی ایقاعی</p>
<p>به موجب عقد وکالت یکی از طرفین (اصیل) طرف دیگر را برای انجام امری حقوقی، نایب خود می‌نماید. مانند: وکیل دادگستری یا مشاور حقوقی دارای پروانه، نماینده حقوقی موضوع ماده ۳۲ قانون آیین دادرسی مدنی.</p>	<p>(۴) نمایندگی قراردادی</p>

الف) وکالت در دعاوی		اقسام وکالت در دعاوی
موکل، به موجب قرارداد وکالت، شخصی را به عنوان وکیل خود برای اقامه دعوا یا دفاع از آن در پرونده مطروحه، تعیین می‌کند.	وکالت عادی (تعیینی)	
اشخاصی که معلومات کافی برای وکالت دارند اما دارای پروانه وکالت دادگستری نیستند، اگر بخواهند برای اقبای نسبی و سببی تا درجه دوم از طبقه سوم وکالت کنند، ممکن است در سال، سه نوبت به آنها مجوز وکالت داده شود. این قسم از وکالت، وکالت اتفاقی نامیده می‌شود.	وکالت اتفاقی	
وکالت وکیلی که از طرف مرجع قضائی (در امور کیفری/ تسخیری) و از طرف کانون وکلا (در امور حقوقی/ معاضدتی) به وکیل ارجاع شده باشد وکالت انتخابی می‌نامند. نکته! تنظیم و ارائه‌ی وکالتنامه توسط وکیل تسخیری یا معاضدتی الزامی است؛ هرچند توسط مرجع قضائی و به نمایندگی از موکل امضاء شده باشد.	وکالت انتخابی	
شرایطی است که به موجب قانون مدنی هر وکیلی باید دارا باشد و اختصاص به وکیل دعاوی ندارد.	عمومی	
وکلاهی اصحاب دعوا علاوه بر شرایط عمومی باید دارای شرایطی باشند که قانونگذار برای وکالت در دادگاهها مقرر نموده است. مثل اینکه وکیل دعاوی باید دارای پروانه وکالت دادگستری یا پروانه مشاوره حقوقی باشد.	اختصاصی	
وکالت ممکن است در جلسه دادرسی داده شود؛ در این صورت، مراتب در صورتجلسه قید و به امضای موکل می‌رسد.	در دادگاه	اثبات و احراز وکالت
در سندی که توسط دفتر اسناد رسمی تنظیم شده یا سایر اسنادی که شرایط مندرج در ماده ۱۲۸۷ قانون مدنی را داراست منعقد می‌شود.	با سند رسمی	

<p>صحت امضای موکل در وکالت نامه، می تواند توسط خود وکیل در همان وکالت نامه تایید شود.</p>	<p>تنظیم شده در ایران</p>			
<p>در صورتی که وکالت در خارج از ایران داده شده باشد باید به گواهی یکی از مامورین سیاسی یا کنسولی جمهوری اسلامی ایران برسد. در صورتی که وکالت نامه به وسیله ی مامورین کشورهای خارجی تنظیم شده باشد، در حدود و با رعایت ماده ۱۲۹۵ قانون مدنی، در محاکم ایران معتبر خواهد بود. در هر حال، قبول شدن وکالت نامه تنظیمی در خارج متوقف بر این است که وزارت امور خارجه و یا در خارج تهران حکام ایالات و ولایات امضای نماینده خارجه را تصدیق کرده باشند.</p>	<p>تنظیم شده در خارج</p>	<p>بدون سند رسمی</p>		
<p>✓ وکالت در دادگاهها شامل تمام اختیارات راجع به امر دادرسی است جز آنچه را که موکل استثناء کرده یا توکیل در آن خلاف شرع باشد. با این وجود، در خصوص موارد مذکور در ماده ۳۵ ق.آ.م.، اختیارات وکیل باید در وکالت نامه تصریح شود.</p> <p>✓ سوگند، شهادت، اقرار (قاطع دعوا)، لعان و ایلاء قابل توکیل نمی باشد.</p> <p>✓ قبول یا رد سوگند قابل توکیل است ولی اتیان سوگند (قسم خوردن) قابل توکیل نیست.</p>				<p>حدود اختیارات</p>

<p>اصولاً دادگاه مکلف است در تمام اقدامات و اعمالی که موکل باید یا می‌تواند انجام دهد، وکیل را به جای موکل بپذیرد و امکان انجام اقدامات و اعمال مزبور را در حدود اختیارات مندرج در وکالت‌نامه و با رعایت مقررات، برای او فراهم نماید.</p>	<p>نسبت به دادگاه</p>		
<p>وکلاهی دادگستری چون به نمایندگی از اصحاب دعوا اقدام می‌کنند، باید همه اقدامات و اعمالی را که قانوناً باید یا می‌توانند برای احقاق و حفظ حقوق موکل خود معمول دارند، در زمان لازم به وکالت از موکل انجام دهند. از جمله اینکه وکلا مکلفند در هنگام محاکمه حضور داشته باشند مگر اینکه دارای عذر موجهی باشند.</p>	<p>نسبت به وکیل</p>	<p>آثار</p>	
<p>با تعیین وکیل و قبول او و بنابراین با تحقق وکالت، همه اقدامات و اعمالی که وکیل در موضوع وکالت و حدود اختیارات تعیین شده انجام می‌دهد به منزله‌ی اقدامات و اعمال موکل است.</p>	<p>نسبت به موکل</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • ورشکستگی موکل (نسبت به امور مالی) • سفاهت وکیل یا موکل (نسبت امور مالی) • انقضای مدت وکالت در وکالت مدت‌دار • منتفی شدن موضوع وکالت 	<ul style="list-style-type: none"> • عزل • استعفا • فوت وکیل یا موکل • جنون وکیل یا موکل 	<p>اسباب انقضای وکالت</p>	
<p>ب) نماینده حقوقی</p>			
<p>برخی از اشخاص حقوقی (وزارتخانه‌ها، موسسات دولتی و وابسته به دولت، شرکت‌های دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، مؤسسات عمومی غیر دولتی، شهرداری‌ها و بانک‌ها)، به تجویز ماده ۳۲ ق.آ.د.م، علاوه بر امکان بهره‌مندی از خدمت وکلای دادگستری، می‌توانند اشخاصی را که دارای پروانه وکالت در دادگستری نیستند، به عنوان نماینده معرفی کنند. به چنین نماینده‌ای «نماینده حقوقی» گفته می‌شود.</p>		<p>تعریف</p>	
<p>اشخاص حقوقی فوق‌الذکر می‌توانند علاوه بر استفاده از وکلای دادگستری برای طرح هرگونه دعوا یا دفاع و تعقیب دعاوی مربوط از اداره حقوقی خود یا کارمندان رسمی خود با داشتن یکی از شرایط زیر به عنوان نماینده حقوقی استفاده نمایند:</p>		<p>شرایط</p>	